

Hoe zorg je voor Kairos in de klas?

Kairos is in de Griekse mythologie de jongste zoon van Zeus en de personificatie van het geschikte moment, het moment dat ertoe doet. Kairos is altijd jong en mooi, want er is steeds weer een nieuwe gelegenheid die schoonheid voort kan brengen. Elk moment weer heeft iedereen een nieuwe kans. In zijn hand draagt hij een mes en een weegschaal, omdat 'het juiste moment' doorslaggevend kan zijn voor een doorbraak. Kairos ervaren we als we in een flow zitten, als we mediteren, aan het schilderen zijn, aan het toneelspelen, lekker lezen of een computerspelletje spelen. **MONIQUE VAN DEN HEUVEL**

Kairos staat naast Chronos, de personificatie van de lineaire tijd die vliegt en dus goed gebruikt moet worden, de tijd die onvermijdelijk voortschrijdt. De tijd die we tekortkomen, maar die ook wonden heelt en raad brengt. In het onderwijs kennen we Chronos maar al te goed. In de woorden van Herman van Veen:

*Opzij, opzij, opzij,
maak plaats, maak plaats, maak plaats,
wij hebben ongelofelijke haast.*

*Opzij, opzij, opzij,
want wij zijn haast te laat,
wij hebben maar een paar minuten
tijd.*

*We moeten rennen, springen,
vliegen, duiken, vallen, opstaan en
weer doorgaan.*

*We kunnen nu niet langer,
we kunnen nu niet langer blijven staan.*

Maar we kennen ook Kairos. Die verschijnt als een les op rolletjes loopt, als jouw ritme met dat van je leerlingen samenvalt, als je jezelf verbaast over de treffende voorbeelden die je opeens uit je mouw weet te schudden, als de les had mogen duren en duren en leerlingen blijven hangen, omdat ze niet weg willen uit die sfeer. Kairos verschijnt en je weet: 'Hiervoor ben ik het onderwijs ingegaan.' (Van den Heuvel/De Wit, 2023)*.

DE PRAKTIJK

Docenten willen het beste voor hun studenten en kampen tegelijkertijd soms met een zogenaamde pedagogische verlegenheid. Hoe weet je nou wat te doen als het ertoe doet? Hoe weet je hoe pedagogisch te handelen op momenten dat er iets totaal onverwacht gebeurt? Die vragen bespreken we in de leergang Beroepsagogiek mbo samen aan de hand van cases uit de praktijk en met behulp van literatuur. De kern

van deze gesprekken is 'waarom doe ik wat ik doe?', welke pedagogische waarden liggen hieraan ten grondslag? De gesprekken die we voeren, helpen ons bewust te worden van waarom we doen wat we doen, met andere woorden ons 'stille weten' te expliciteren. De mbo-docenten die ik in de afgelopen jaren sprak en/of begeleidde, geven allemaal aan dat ze hun pedagogische professionaliteit willen versterken, maar weten eigenlijk niet hoe dit aan te pakken.

HOE HET BEGON

Sinds een jaar of tien werk ik al samen met mbo-docenten om hun pedagogische professionaliteit te versterken. Daarmee begon ik vanuit het Kenniscentrum Talentontwikkeling waar Piet Boekhoud lector Pedagogiek van het Beroepsonderwijs was. Samen met Marja Liefwaard schreef hij 'Pedagogiek als tweede natuur', over de pedagogische verlegenheid

in het beroepsonderwijs. Met Piet samen toerde ik van noord naar zuid en van west naar oost om lezingen en workshops Beroeps pedagogiek te geven aan docenten van verschillende mbo-scholen. Piet had destijds een werkverband opgezet met ROC De Leijgraaf, Albeda College, Friesland College, Noorderpoort, Da Vinci en Scalda en toen hij met pensioen ging deed hij het hele lectoraat cadeau aan Ellen Klatter, lector Versterking Beroepsonderwijs. Er is vele jaren onderzoek verricht naar de pedagogiek van het mbo vanuit het kenniscentrum (eerst vanuit het lectoraat Versterking Beroepsonderwijs en nu ook vanuit de Expertisekring Werken aan Onderwijs pedagogiek). In deze onderzoeken kwam het grote belang van het voeren van pedagogische gesprekken naar voren. Dit alles resulteerde in de leergang Beroeps pedagogiek mbo. De afgelopen jaren begeleidden John Schobben (practor bij Koning Willem I College) en ik deze leergang

en met ingang van het schooljaar 2023-2024 doen Andrea Bleijleven (Noorderpoort) en ik dat.

HET BOEK KAIROS IN DE KLAS

Sommige docenten vinden stiekem dat ze best wel goed kunnen lesgeven. Intuïtief lijken zij vaak het juiste te doen, maar als iemand vervolgens vraagt wat zij doen en waarom, staat de docent met een mond vol tanden. Dat we onbewust vaak het juiste doen, komt omdat docenten beschikken over het stille weten: onbewuste kennis die er in het verleden is opgedaan met betrekking tot het vak, hoe je die kennis overbrengt en hoe je met mensen omgaat. Die kennis groeit naarmate je meer lesgeeft. De kunst van het lesgeven is dat je bewust wordt van die kennis, van dat stille weten. Dus lesgeven alleen is niet genoeg. Door te reflecteren op situaties en jouw reactie erop, kun je je stille weten een stem geven. Je wordt dan een reflectieve practitioner. Zo krijg je steeds meer inzicht in waarom je doet wat je doet. En zo leer je ook te verantwoordwoorden wat je doet. Dat is weer belangrijk als je in gesprek gaat met studenten, andere docenten, ouders en management (Pols in Van den Heuvel/De Wit, 2023)*.

De bedoeling is dat je hiermee Kairos meer kans geeft in de klas en zelfs ook daarbuiten

Kairos is de personificatie van het geschikte moment, het moment dat ertoe doet. Kairos verschijnt als een les op rolletjes loopt, als jouw ritme dat met dat van je studenten samenvalt, als je jezelf verbaast over de treffende voorbeelden die je opeens uit je mouw weet te schudden, als de studenten na de les blijven hangen, omdat ze niet weg willen uit de sfeer. »

De reacties:

'Deze kennismaking met pedagogiek biedt voor elke docent een prachtig nieuw raamwerk om de wereld door een andere kleur vensterglas te kunnen leren zien.'

Ellen Klatter, lector Versterking Beroepsonderwijs en lector Studietoets

'Voor mij leest het als een uitnodiging, als een 'Oh kom er eens kijken wat ik in het pedagogisch landschap vind.'

Carlos van Kan, lector Pedagogische Professionaliteit van Leraren

'Een handboek voor doeners die geen lezers zijn, maar het hierdoor wel worden.'

John Schobben, practor WKI College en docent leergang Beroeps pedagogiek mbo

'Kairos in de klas is geen leerboek, het is een werkboek, een boek van en voor de praktijk, een boek om de in de praktijk opgedane ervaringen mee te 'bewerken', maar vooral ook een boek dat (aankomende leraren) ertoe aanzet aan hun pedagogische houding te 'werken'. En dat is inderdaad een zaak van hoofd, hart, handen en voeten, een zaak van de hele mens, van de leraar als mens.'

Wouter Pols, voormalig lerarenopleider Hogeschool Rotterdam.

'Eindelijk gaat het over iets waar het eigenlijk om gaat!'

Deelnemer leergang Beroeps pedagogiek

Kairos verschijnt en je weet: 'Hiervoor ben ik het onderwijs in gegaan.' Kairos kan toevallig langs komen fladderen. De opzet van het boek is om het toeval een handje te helpen.

DE AUTEURS AAN HET WOORD

'De afgelopen jaren hebben Mieke de Wit en ik in het traject Verdiepende Pedagogiek en bij de lerarenopleiding Gezondheidszorg en Welzijn op Hogeschool Rotterdam onderzocht hoe we de pedagogische literatuur en de onderwijspraktijk aan elkaar kunnen verbinden.

Tijdens het lezen van de vaak prachtige pedagogische literatuur, dachten we vaak: "Mooi, maar wat nu?" En dat was precies het startpunt van ons onderzoek en boek. We schreven een inspiratieboek

met reflectieve vragen en speelse opdrachten om docenten (in opleiding) te laten nadenken en met elkaar in gesprek laten gaan. Wat betekent dit voor mijn onderwijspraktijk? Hoe zou ik wat ik lees in die literatuur ook echt binnen mijn onderwijspraktijk kunnen inzetten?

We hebben de rijke pedagogische literatuur praktisch bruikbaar en inzetbaar gemaakt voor docenten (in opleiding), zodat zij beter toegerust voor de klas staan. Door de literatuur handen en voeten te geven, leren docenten te spelen met de pedagogiek. We moedigen docenten aan om hun eigen weg te vinden, hun eigen vragen te stellen, hun eigen fantasie te gebruiken en hun eigen manier te vinden om in contact te blijven met dat wat hen aan het hart gaat.

advertentie

Duurzaam onderwijs

Vergrote aandacht voor duurzaamheid: een multi-interpretabel begrip die uiteenlopende uitdagingen met zich meebrengt waarbij wij opdrachtgevers ondersteunen.

vindsubsidies

De leergang Beroepspedagogiek

Gun jezelf of je mbo-collega deel te nemen aan deze mooie en rijke leergang. Meer informatie vind je hier: [download PDF](#)

Het boek

Heuvel, M. van den en M. de Wit, Kairos in de klas, pedagogiek met hart, hoofd handen en voeten. Uitgeverij De M-factor, 2023 | linktr.ee/moniquevandenheuvel

Dit boek is bedoeld om mee de klas in te gaan. Voel je vrij erin te grasduinen en er inspiratie uit te halen. We vertrekken steeds vanuit de praktijk van de leraar. We beginnen bij Ik de leraar. Dan vergroten we je wereld naar je studenten, naar je collega's en naar de ouders van je studenten, waarin Mariëtte Lusse met ons meeschreef. De hele wereld komt vervolgens aan de orde, waarna we je tenslotte weer vragen om naar 'Ik de leraar' terug te keren. Vanuit de gedachte dat het onderwijs soms voorbij gaat aan de persoon van de leraar, willen we juist hier bij die persoon beginnen. Hoe ben jij als leraar? Van daaruit in verbinding met de ander en weer terug naar jezelf. Zowel bij Verdiepende Pedagogiek als in onze lerarenopleiding hebben we goede ervaringen met het werken met deze thema's.' ■

MONIQUE VAN DEN HEUVEL IS AUTEUR VAN 'KAIROS IN DE KLAS. PEDAGOGIEK MET HART, HOOFD, HANDEN EN VOETEN' EN HOOFDDOCENT PEDAGOGIEK EN DIDACTIEK BIJ DE LERARENOPLEIDING GEZONDHEIDSZORG EN WELZIJN EN KENNISCENTRUM TALENTONTWIKKELING, HOGESCHOOL ROTTERDAM.